

Hietasisilisko – *Lacerta agilis* tunnistusohjeistus

-Aikuisen hietasisiliskon pituus on noin 20 cm, kuonosta hännän kärkeen. Vartalon perusväri on vaalean rusehtava. Kyljissä ja selässä on epäsäännöllisiä, tummia täpliä, joiden keskellä on valkoisia tai vaaleita täpliä tai viivoja. Selässä kulkee pohjavärin päällä kaksi leveää ja vaaleaa nauhaa. Keväällä ja alkukesällä koirailta on kirkkaanvihreät kyljet, pään sivustat, kaula ja kuononpää. Poikaset ovat yleensä vaaleanruskeita ja niillä on selkeä täpläkuviointi.

-Vaikka hietasisilisko on sisiliskoa tanakampi, isompi ja keväisin koiras huomattavan värikäs, ei lajeja aina ole helppo erottaa, varsinkaan keskenkasvuisena. Naaraiden lajienväliset erot ovat pienemmät kuin koiraiden. Kannattaa katsoa kuvioiden selkeyttä, jotka hietasisiliskolla ovat selkeämpiä ja paremmin erottuvia. Myös pään muoto on erilainen, hietasisiliskon pään profiili on korkeampi ja pyöreämpi, sisiliskon litteämpi ja terävämpi. Ks kuvia.

-Käyttäytymiseltään ja liikkumiseltaan hietasisilisko vastaa päällisin puolin normaalia sisiliskoa ja lajeja saattaa löytyä jopa samoilta alueilta. Painavampana lajina hietasisiliskon nopeasta pyrähdyksestä kuuluu selkeää rapinaa ja ääntä, sekä hiekkaan jää jälkiä raajoista ja hännästä. Liskon pakosalle ajaminen onkin helpoin tapa todeta liskojen olemassaoloa maastossa, mikäli suoraa näköhavaintoa ei onnistu saamaan esimerkiksi paistattelevasta yksilöstä. Käytännössä kuljeskelemalla sopivassa maastossa ja pitämällä kuulo- ja näköaistin herkkänä.

-Laji suosii tyypillisimmin elinympäristönään kuivia kangasmaastoja, paahdealueita, hietanummia, hiekkakuopan laita-alueita ja muita aurinkoisia, kuivia ja hiekkapohjaisia paikkoja, missä on tiheää suojaavaa kasvillisuutta, esimerkiksi sianpuolukkaa, kanervikkoa, varpukasveja ja taimikkoa/puustoa. Hyviä habitaatteja ovat, käytöstä poistetut puustoittuneet hiekkakuopat ja niiden reunametsät, junanratojen varsistot, ampumaradat, motocross/enduro yms. hiekkaradat, hiekkaharjualueet ja dyynialueet, joiden luota löytyy myös vettä juotavaksi.

-Havainnointi on tietenkin vaikeampaa mitä kasvillisempaa maasto on. Näkö- ja etenkin kuulohavainto pakoon juoksevasta liskosta on hyvä alku. Pyritään katseella seuraamaan mihin lisko pyrkii piiloon, varovaisesti lähestytään kohtaan, josta näkee liskon piilon mutta pysytään kuitenkin hieman etäällä, jotta lisko uskaltautuisi tulemaan esiin. Odotetaan liskon esiin tulemistä ja pyritään saamaan parempaa näköhavaintoa ja valokuvaa. Huomioi tarkkailussa tuuli ja askeleista aiheutuva maan tärinä – lisko pysyy piilossa, mikäli se haistaa, näkee tai tuntee liikkumisesi. Mikäli lisko ei tule esiin, kirjaa paikka ylös ja palatkaa myöhemmin samalle alueelle uudestaan.

-Hietasisiliskot ovat päiväaktiivisia. Parhain bongausaika on aamupäivisin noin 0800-1500 tienoilla. Iltapäivisin ja kovilla helteillä ne usein vetäytyvät suojaan kotikoloihinsa. Iltaisin saattaa löytyä vielä yksilöitä metsästelemässä. Keväisin ovat vilkkaimpia ja enemmän esillä parittelukauden myötä. Koiraat vaeltelevat keväisin etsien naaraita, tällöin syntyy myös reviirikiistoja koiraiden kesken. Käytännössä keväisin yksilöitä löytyy tiiviimmältä alueelta, kun taas loppukesästä liskot hajautuvat laajemmalle, sekä kasvanut aluskasvillisuus haittaa havainnointia. Yksilöillä on myös tiettyjä vakikoloja/paikkoja, joiden liepeiltä niitä voi löytää pitkin kesää.

-Naaras munii kesäkuussa 4–15 munaa, jotka yleensä kuoriutuvat keleistä riippuen elokuun puolivälissä - syyskuun alussa. Populaatiosta ja alueesta riippuen, useat naarat munivat munansa usein samoille alueille ja ne haudataan yleensä kuohkeaan avonaiseen maastoon, noin 7-10cm syvyyteen. Samaa hyväksi todettua muninta-aluetta käytetään vuodesta toiseen. Teoriassa muninta-alueen saattaa löytää/pystyä päättelemään esimerkiksi pienpedon kaivuujäljistä, sekä liskojen omista jäljistä.

-Laji talvehtii syvällä itse kaivamissaan tai valmiissa sopivissa talvehtimisonkaloissaan. Ilmoista riippuen, syyskuusta (aikuiset eläimet) - lokakuusta (nuoret) lähtien, maaliskuuhun saakka, kevään etenemisestä riippuen.

-Mikäli mahdollista, pyrkikää kuvaamaan lisko maastossa. Ottakaa sijainnista koordinaatit ylös. välittäkää tiedot Hietasisiliskotyöryhmälle; frozenscalesreptiles@gmail.com. Viranomaisille tai ELY-keskukseen ilmoitus ei ole kannattavaa ennen vieraslajistatuksen muuttumista. Keräämme havaintoja omaan tietokantaamme.

Hietasisilisko naaras

Sand lizard
Lacerta agilis

Hietasisiliskon pää "korkeaprofiilisempi ja pyöreämpi"

Sisilisko naaras

Skogsödla
Zootoca vivipara

Sisiliskon pää "matalaprofiilisempi ja terävämpi"

kuvat: Jan-Åke Winqvist / ArtDatabanken / artfakta.se

Lähteet:

Artfakta.se <https://artfakta.se/artbestamning/taxon/lacerta-agilis-100070>

Action Plan for the Conservation of the Sand Lizard (*Lacerta agilis*) in Northwest Europe (Pdf):

<https://rm.coe.int/1680746922>

SHY – Hietasisiliskotyöryhmän sivut: <http://www.herpetomania.fi/tyoryhma.php>

Suomen herpetologinen yhdistys ry. <http://www.herpetomania.fi>

Male in play suit